

GHEORGHITĂ MATEUȚ

**PROCEDURĂ PENALĂ
PARTEA GENERALĂ**

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic
București
-2025-

CUPRINS

Cuvânt-înainte la prima ediție	7
Abrevieri	9

TITLUL I CARACTERIZARE GENERALĂ A PROCEDURII PENALE

Capitolul I. Noțiuni introductive	11
1. Noțiunea de procedură penală	11
1.1. Definiție	11
1.2. Importanța procedurii penale	13
1.3. Exigențele justiției penale	15
1.4. Obiectul procedurii penale	16
2. Știința procedurii penale	17
2.1. Aspecte generale	17
2.2. Structura și obiectul	18
2.3. Legăturile cu alte științe	18
2.3.1. Legătura cu științele juridice	18
2.3.1.1. Legăturile cu dreptul internațional public	18
2.3.1.2. Legăturile cu dreptul constituțional	19
2.3.1.3. Legăturile cu dreptul penal	21
2.3.1.4. Legăturile cu procedura civilă	22
2.3.1.5. Legăturile cu dreptul civil	22
2.3.1.6. Legăturile cu dreptul administrativ	23
2.3.2. Legăturile cu științele auxiliare dreptului	24
2.3.2.1. Legăturile cu criminalistica	24
2.3.2.2. Legăturile cu criminologia	24
2.3.2.3. Legăturile cu medicina legală	24
2.3.2.4. Legătura cu psihiatria judiciară	26
2.3.2.5. Legătura cu psihologia judiciară	26
2.3.2.6. Legătura cu logica juridică	27
3. Caracterele generale ale procedurii penale în raport cu procedura civilă	27
3.1. Caracterele comune	28
3.1.1. Unitatea organelor jurisdicționale	28
3.1.2. Aplicarea unor reguli de judecată comune	29
3.2. Caracterele particulare	29
3.2.1. Divizarea procesului penal în faze procesuale	29
3.2.2. Diversitatea organelor procesului penal	30
3.2.3. Obținerea probelor în faza preliminară a procesului penal	30
3.2.4. Prezența personală a inculpatului la judecată	30
3.2.5. Jurisdicționalizarea executării	30
4. Normele de procedură penală	31
4.1. Particularitățile normelor de procedură penală	31
4.2. Clasificare	32

4.3. Scopul normelor de procedură penală	33
4.4. Interpretarea normelor de procedură	34
4.5. Aplicarea normelor de procedură penală	35
4.5.1. Noțiunea de proces penal.....	35
4.5.1.1. Definiția procesului penal.....	35
4.5.1.2. Trăsăturile procesului penal.....	35
4.5.1.3. Fazele procesului penal.....	36
4.5.1.4. Materialul procesului penal	38
4.5.1.5. Rolul educativ al procesului penal.....	38
4.5.2. Noțiunea de cauză penală	38
4.5.3. Noțiunea de garanții procesuale.....	38
4.5.3.1. Garantarea drepturilor suspectului sau inculpatului	40
4.5.3.2. Garantarea drepturilor victimei (persoanei vătămate sau părți civile).....	42
4.5.4. Faptele juridice procesual penale.....	44
4.5.4.1. Noțiune	44
4.5.4.2. Clasificare	44
4.5.5. Raportul procesual penal	45
4.5.5.1. Noțiune	45
4.5.5.2. Structură.....	46
4.5.5.3. Raportul procesual penal fundamental	46
4.5.5.4. Trăsăturile raporturilor procesual penale.....	47
5. Izvoarele juridice ale procedurii penale.....	48
5.1. Noțiune	48
5.2. Codul de procedură penală	48
5.3. Alte coduri	53
5.4. Legile speciale	53
5.5. Legile de organizare și funcționare a organelor judiciare și a altor organe de stat care au legătură cu procesul penal	54
5.6. Constituția.....	55
5.7. Sursele internaționale.....	58
5.7.1. Dreptul Uniunii Europene.....	59
5.7.2. Curtea de Justiție a Uniunii Europene	60
5.7.3. Reglementările internaționale privind drepturile omului.....	61
5.7.3.1. Declarația Universală a Drepturilor Omului.....	62
5.7.3.2. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966 și convențiile particulare	62
5.7.3.3. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	63
5.7.4. Curtea Europeană a Drepturilor Omului.....	65
6. Rolul director al Curții Constituționale	66
7. Rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție	73
7.1. Recursul în interesul legii	73
7.1.1. Cererea de recurs în interesul legii	73
7.1.2. Condițiile de admisibilitate.....	74

7.1.3. Judecarea recursului în interesul legii.....	74
7.1.4. Luarea, conținutul și efectele hotărârii	76
7.1.5. Încetarea sau modificarea efectelor deciziei.....	76
7.2. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept.....	77
7.2.1. Rațiunea reglementării.....	77
7.2.2. Condițiile de admisibilitate.....	77
7.2.3. Procedura de judecată.....	79
7.2.3.1. Procedura în fața instanței de sesizare	79
7.2.3.2. Procedura în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție	80
7.2.4. Luarea, conținutul și efectele hotărârii	81
7.2.5. Încetarea sau modificarea deciziei.....	82
8. Sistemele de procedură penală	82
8.1. Sistemele istorice.....	82
8.1.1. Sistemul acuzatorial.....	82
8.1.2. Sistemul inchizitorial.....	86
8.1.3. Regimul procedural mixt.....	90
8.2. Sistemele contemporane.....	92
8.2.1. Sistemul autoritar.....	92
8.2.2. Sistemul liberal.....	92
8.2.3. Critica sistemelor contemporane	93
8.3. Evoluția regimului procedural în perioada interbelică	93
8.4. Sistemul românesc.....	94
8.5. Sistemul adoptat de Codul de procedură penală în vigoare.....	97
Capitolul II. Limitele aplicării legii procesuale penale	99
1. Cadrul normativ.....	99
2. Noțiunea de aplicare a legii procesuale penale.....	99
3. Aplicarea în timp a normelor procesuale penale	100
3.1. Criteriul de aplicare	100
3.2. Principiul activității și aplicării imediate a normelor procesuale penale	100
3.3. Situații tranzitorii și dispoziții tranzitorii.....	102
3.4. Excepții de la principiul activității normelor procesuale penale.....	102
4. Aplicarea în spațiu a normelor procesuale penale	105
4.1. Justificarea reglementării.....	105
4.2. Principiul teritorialității normelor procedurii penale.....	106
4.3. Excepțiile de la principiul teritorialității normelor de procedură penală	107
Capitolul III. Principiile aplicării legii procesuale penale	111
1. Sistemul de principii.....	111
2. Legalitatea procesului penal	112
2.1. Stricta legalitate și preeminența dreptului	112
2.2. Buna-credință în aplicarea legii	114
3. Separația funcțiilor judiciare	125
4. Prezumția de nevinovăție.....	132

5. Aflarea adevărului real	137
6. <i>Ne bis in idem</i>	139
7. Obligativitatea punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale.....	141
8. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal	143
9. Dreptul la libertate și siguranță.....	147
10. Dreptul la apărare	150
11. Respectarea demnității umane și a vieții private	160
12. Limba oficială și dreptul la un interpret.....	163

TITLUL II ACȚIUNILE ÎN PROCEDURA PENALĂ

Capitolul I. Noțiuni generale	167
1. Noțiunea de acțiune judiciară	167
2. Structura acțiunii judiciare.....	168
3. Categoriile de acțiuni ce se pot exercita în procesul penal	173
3.1. Prezentare generală.....	173
3.2. Raporturile dintre acțiunile judiciare	174
3.3. Diferențele dintre acțiunea penală și acțiunea civilă	175
Capitolul II. Acțiunea penală	177
1. Definiție	177
2. Obiectul acțiunii penale	178
3. Trăsături.....	178
4. Desfășurarea acțiunii penale	180
4.1. Momentele desfășurării acțiunii penale	180
4.2. Punerea în mișcare a acțiunii penale.....	180
4.2.1. Definiție	180
4.2.2. Condiții	182
4.2.3. Critica reglementării	184
4.2.4. Subiecții acțiunii penale.....	185
4.2.4.1. Subiectul activ al acțiunii penale	185
4.2.4.2. Subiectul pasiv al acțiunii penale.....	187
4.2.5. Actul de inculpare.....	187
4.3. Exercițarea acțiunii penale.....	189
4.4. Contraacțiunea	190
4.5. Împiedicarea punerii în mișcare a acțiunii penale	190
4.6. Modalități de stingere a acțiunii penale	209
4.7. Soluții procesuale în cazurile în care acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare sau exercitată	210
4.7.1. Momentele în care pot fi dispuse.....	210
4.7.2. Soluțiile procesuale înainte de începerea urmăririi penale	210
4.7.3. Soluțiile procesuale în cursul urmăririi penale	211
4.7.4. Soluțiile procesuale în cursul judecății	211

4.8. Soluțiile procesuale în ipoteza în care acțiunea penală este dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă și nu există niciunul dintre cazurile legale de împiedicare	211
4.9. Reluarea urmăririi și alternativele la urmărire	212
4.10. Continuarea procesului penal	214
4.10.1. Rațiunea instituției	214
4.10.2. Cazurile de continuare și persoanele îndreptățite să solicite continuarea	214
4.10.3. Procedura de continuare	216
4.10.4. Desfășurarea în continuare a procesului penal	217
4.10.5. Soluționarea procesului penal după continuare	217
Capitolul III. Acțiunea civilă în procesul penal	218
1. Noțiuni	218
2. Particularități	219
3. Condiții	222
4. Structura acțiunii civile.....	229
4.1. Elementele specifice acțiunii civile	229
4.2. Obiectul acțiunii civile.....	229
4.2.1. Definiție	229
4.2.2. Principiul reparării integrale a prejudiciului	230
4.2.3. Modalități de îndeplinire a obiectului.....	231
4.2.3.1. Aplicarea legii civile.....	231
4.2.3.2. Restituirea lucrurilor.....	231
4.2.3.3. Restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii (<i>restitutio in integrum</i>).....	232
4.2.3.4. Desființarea totală sau parțială a unui înscris	233
4.2.3.5. Plata unor despăgubiri bănești	233
4.2.4. Solidaritatea răspunderii	235
4.3. Subiecții acțiunii civile	236
5. Punerea în mișcare a acțiunii civile	239
5.1. Constituirea de parte civilă	239
5.2. Pornirea acțiunii civile din oficiu	244
6. Exercițarea acțiunii civile	245
6.1. Dreptul la opțiune în exercițarea acțiunii civile și principiul <i>electa una via</i>	245
6.2. Exercițarea acțiunii civile la instanța penală	248
6.2.1. Exercițarea acțiunii civile de către partea civilă	248
6.2.2. Exercițarea acțiunii civile de către procuror	248
6.3. Exercițarea acțiunii civile la instanța civilă și principiul <i>le pénal tient le civil en état</i>	249
7. Stingerea acțiunii civile în procesul penal	251
7.1. Considerații preliminare	251
7.2. Cauzele speciale de stingere a acțiunii civile	252
7.2.1. Renunțarea la pretențiile civile	252
7.2.2. Tranzacția	253

7.2.3. Medierea	254
7.3. Rezolvarea acțiunii civile în procesul penal	254
7.3.1. Disjungerea și rezolvarea separată a acțiunii civile	254
7.3.2. Rezolvarea acțiunii civile alături de acțiunea penală.....	255

Capitolul IV. Sistemul compensării financiare de către stat a victimelor

unor infracțiuni.....	258
1. Punerea problemei	258
2. Domeniul de aplicare.....	259
3. Condiții	260
3.1. Condiții pozitive	260
3.2. Condiții negative.....	262
4. Procedura de acordare a compensației financiare.....	262

TITLUL III PARTICIPANȚII ÎN PROCESUL PENAL

Capitolul I. Lista de participanți.....	265
1. Noțiunea de participant în procesul penal.....	265
2. Subiecții procesuali care participă în procesul penal.....	265
3. Organele judiciare.....	266
3.1. Diversitatea organelor judiciare.....	266
3.2. Organele de urmărire penală.....	268
3.2.1. Organul de cercetare penală.....	268
3.2.1.1. Poziția procesuală	268
3.2.1.2. Organizarea și funcționarea organelor de cercetare penală	269
3.2.1.3. Organele de cercetare ale poliției judiciare.....	269
3.2.1.3.1. Reglementarea comună.....	269
3.2.1.3.2. Reglementările speciale	271
3.2.1.3.3. Funcționarea poliției judiciare în cadrul parchetelor	273
3.2.1.4. Polițiștii de frontieră	276
3.2.1.5. Principiul subordonării	277
3.2.1.6. Organele de cercetare penală speciale	279
3.2.1.6.1. Organele de cercetare penală militară.....	280
3.2.1.6.2. Căpitaniiile porturilor	281
3.2.1.6.3. Organele Direcției Generale Anticorupție	282
3.2.2. Ministerul Public	282
3.2.2.1. Sensul etimologic al sintagmei „Minister Public”	282
3.2.2.2. Istoricul instituției.....	282
3.2.2.3. Concept.....	283
3.2.2.4. Poziția procesuală	284
3.2.2.5. Organizarea și funcționarea „Ministerului Public”	285
3.2.2.5.1. Organizarea în parchete comune și în parchete specializate... ..	285
3.2.2.5.2. Domeniul de funcționare	286
3.2.2.5.3. Sistemul actual și de perspectivă	287
3.2.2.6. Principiile de organizare și funcționare	290

3.3. Judecătorul de drepturi și libertăți	297
3.4. Judecătorul de cameră preliminară	297
3.5. Instanța judecătorească	297
3.5.1. Poziția procesuală	297
3.5.2. Organizarea instanțelor judecătorești	298
3.5.3. Compunerea instanței judecătorești	300
3.5.3.1. Alcătuirea completului de judecată	300
3.5.3.2. Repartizarea aleatorie a cauzelor pe completuri de judecată	303
3.5.3.3. Compunerea instanțelor militare	304
3.5.3.4. Compunerea specială	304
3.5.3.5. Sancțiunea nerespectării dispozițiilor legale privind compunerea instanței	304
3.5.4. Constituirea instanței judecătorești	306
3.5.4.1. Procurorul de ședință	306
3.5.4.2. Magistratul-asistent	306
3.5.4.3. Grefierul	307
4. Avocatul	308
4.1. Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat	308
4.2. Noțiunile de „avocat” și de „apărător”	309
4.3. Condițiile pentru dobândirea calității de avocat	310
4.4. Organizarea și exercitarea avocaturii	311
4.5. Principiile care stau la baza profesiei de avocat	312
4.6. Poziția procesuală a avocatului	315
4.7. Rolul avocatului în procesul penal	317
4.8. Incompatibilitatea avocatului	320
5. Părțile	322
5.1. Noțiunea de parte în procesul penal	322
5.2. Condiții	325
5.3. Inculpatul	326
5.3.1. Noțiunea de inculpat	326
5.3.2. Calitățile prealabile ale inculpatului	326
5.3.2.1. Noțiunea de făptuitor	326
5.3.2.2. Calitatea de suspect sau inculpat	327
5.3.3. Debutul calității de inculpat	329
5.3.4. Încetarea calității de inculpat	330
5.3.5. Drepturile și obligațiile inculpatului	330
5.3.6. Situația coinculpaților	335
5.4. Partea civilă	335
5.4.1. Noțiune	335
5.4.2. Persoane care pot avea calitatea de parte civilă, în lumina doctrinei și a jurisprudenței	337
5.4.3. Poziția procesuală a părții civile	342
5.4.4. Drepturile și îndatoririle părții civile	343
5.5. Partea responsabilă civilmente	344
5.5.1. Noțiune	344
5.5.2. Persoanele ce pot avea calitatea de parte responsabilă civilmente	345

5.5.3. Modalitățile de participare a părții responsabile civilmente în procesul penal	349
5.5.3.1. Introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente	349
5.5.3.2. Intervenția voluntară a părții responsabile civilmente	351
5.5.4. Poziția procesuală	351
5.5.5. Drepturile și obligațiile părții responsabile civilmente	352
6. Subiecții procesuali principali	353
6.1. Noțiunea de subiect procesual principal în procesul penal	353
6.2. Suspectul	354
6.2.1. Noțiune	354
6.2.2. Drepturile și obligațiile suspectului	355
6.3. Persoana vătămată	355
6.3.1. Noțiune	355
6.3.2. Participarea persoanei vătămate în procesul penal	356
6.3.3. Poziția procesuală a persoanei vătămate	359
6.3.4. Drepturile și obligațiile persoanei vătămate	359
6.3.5. Desemnarea unui reprezentant al persoanelor vătămate	361
6.3.6. Solidaritatea procesuală a persoanelor vătămate	362
7. Subiecții procesuali care pot înlocui părțile și subiecții procesuali principali în procesul penal	362
7.1. Categoriile de subiecți înlocuitori	362
7.2. Succesorii	362
7.3. Reprezentanții	363
7.4. Substituiții procesuali	366
8. Alți subiecți procesuali	366
8.1. Enumerarea enunțiativă	366
8.2. Martorul, expertul și interpretul	366
8.3. Agentul procedural, aprodul și personalul auxiliar	366
8.3.1. Agentul procedural	366
8.3.2. Aprodul	367
8.3.3. Personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor	367
8.4. Organele speciale de constatare	367
8.4.1. Regimul actelor încheiate de organele speciale de constatare	367
8.4.2. Actele încheiate de organele de constatare propriu-zise	368
8.4.2.1. Obligația întocmirii unui proces-verbal	368
8.4.2.2. Categoriile de organe speciale de constatare	368
8.4.2.3. Măsurile care trebuie luate	393
8.4.3. Actele încheiate de comandanții de nave și aeronave	393
8.5. Alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale	394
8.5.1. Specialistul	394
8.5.2. Serviciul de probațiune	394
8.5.3. Poliția administrativă	395
8.5.4. Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor	397

Capitolul II. Competența organelor judiciare penale	401
1. Chestiuni introductive	401
1.1. Relația dintre organele procesului penal și noțiunea de competență	401
1.2. Noțiunea de competență	401
1.3. Normarea competenței.....	402
1.4. Felurile competenței	403
1.5. Principiile privitoare la competență.....	404
2. Competența funcțională.....	405
2.1. Noțiunea de competență funcțională (<i>ratione officii</i>).....	405
2.2. Competența funcțională a organelor de urmărire penală	405
2.2.1. Competența funcțională a organelor de cercetare penală	405
2.2.2. Competența funcțională a Ministerului Public	406
2.3. Competența funcțională a judecătorului de drepturi și libertăți.....	408
2.4. Competența funcțională a judecătorului de cameră preliminară	408
2.5. Competența funcțională a instanțelor judecătorești	408
2.5.1. Competența funcțională a judecătoriei	408
2.5.2. Competența funcțională a tribunalului.....	409
2.5.3. Competența funcțională a tribunalului militar	409
2.5.4. Competența funcțională a Curții de Apel	409
2.5.5. Competența funcțională a Curții Militare de Apel	409
2.5.6. Competența funcțională a Înaltei Curți de Casație și Justiție	410
3. Competența materială a organelor judiciare	411
3.1. Noțiunea de competență materială (<i>ratione materiae</i>)	411
3.2. Competența materială a organelor de urmărire penală	413
3.2.1. Competența materială a organelor de cercetare penală	413
3.2.1.1. Competența materială a poliției judiciare	413
3.2.1.2. Competența materială a organelor de cercetare penală speciale.....	414
3.2.2. Competența materială a Ministerului Public	414
3.3. Competența materială a instanțelor judecătorești	415
3.3.1. Competența materială a judecătoriei	415
3.3.2. Competența materială a tribunalului.....	416
3.3.3. Competența materială a Curții de Apel	417
3.3.4. Competența materială a Înaltei Curți de Casație și Justiție	417
4. Competența personală	418
4.1. Noțiunea de competență personală (<i>ratione personae</i>)	418
4.2. Competența în caz de schimbare a calității inculpatului.....	419
4.3. Competența personală a organelor de urmărire penală.....	419
4.3.1. Competența personală a organelor de cercetare penală	419
4.3.2. Competența personală a Ministerului Public	420
4.4. Competența personală a instanțelor judecătorești.....	422
4.4.1. Competența personală a tribunalului militar.....	422
4.4.2. Competența personală a curții de apel	422
4.4.3. Competența personală a Curții Militare de Apel	423
4.4.4. Competența personală a Înaltei Curți de Casație și Justiție	423
5. Competența specială	424
6. Competența teritorială	429
6.1. Noțiunea de competență teritorială (<i>ratione loci</i>).....	429

6.2. Competența după teritoriu pentru infracțiunile săvârșite în țară.....	430
6.2.1. Criteriile teritoriale	430
6.2.2. Reguli de stabilire a competenței în funcție de criterii teritoriale.....	431
6.3. Competența după teritoriu pentru infracțiunile săvârșite în străinătate	434
7. Competența excepțională.....	435
8. Prorogarea de competență.....	436
8.1. Noțiuni	436
8.2. Cazuri.....	436
8.2.1. Reunirea cauzelor	436
8.2.2. Chestiunile prelabile	437
8.2.2.1. Regula „ <i>le juge de l'action est juge de l'exception</i> ”	437
8.2.2.2. Excepția prejudicială	439
8.2.2.3. Chestiunile preliminare.....	444
8.2.3. Schimbarea încadrării juridice sau a calificării faptei ce face obiectul judecății.....	444
8.3. Reguli de prorogare	444
8.3.1. Prorogarea competenței în caz de reunire a cauzelor.....	444
8.3.1.1. Conținutul regulilor	444
8.3.1.2. Procedura de reunire a cauzelor.....	447
8.3.2. Prorogarea competenței în caz de chestiuni prelabile	447
8.3.3. Prorogarea competenței în caz de schimbare a încadrării juridice sau a calificării faptei.....	448
9. Disjungerea.....	449
10. Verificarea competenței instanței	450
10.1. Modalități de verificare a competenței	450
10.2. Momentele verificării	450
10.3. Verificarea din oficiu.....	452
10.4. Verificarea la cerere.....	453
10.5. Declinarea de competență.....	453
10.6. Obligațiile organului de urmărire penală	455
11. Conflictele de competență	457
12. Cazurile de întrerupere a cursului justiției	460
Capitolul III. Remediile procesuale ale garanțiilor instituționale.....	461
1. Generalități	461
2. Garanții instituționale	463
2.1. Independența și imparțialitatea membrilor organelor judiciare	463
2.2. Imparțialitatea obiectivă și separarea funcțiilor judiciare în sânul organelor procesului penal.....	468
2.3. Sancțiunea exigenței de imparțialitate	471
3. Incompatibilitatea	472
3.1. Definiția incompatibilității.....	472
3.2. Cazuri.....	473
3.2.1. Cazurile de incompatibilitate a judecătorului	473
3.2.2. Cazurile de incompatibilitate a procurorului	480
3.2.3. Cazurile de incompatibilitate a organului de cercetare penală	482

3.2.4. Cazurile de incompatibilitate a magistratului-asistent și a grefierului	482
3.3. Modalități de rezolvare a incompatibilității.....	483
3.3.1. Abținerea	483
3.3.1.1. Noțiune	483
3.3.1.2. Declarația de abținere	483
3.3.2. Recuzarea	483
3.3.2.1. Noțiune	483
3.3.2.2. Cererea de recuzare	484
3.3.2.2.1. Condiții de admisibilitate.....	484
3.3.2.2.2. Examinarea admisibilității în principiu	485
3.3.2.2.3. Efectele formulării cererii de recuzare	486
3.3.3. Soluționarea incompatibilității	487
3.3.3.1. Organul competent	487
3.3.3.1.1. Abținerea sau recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală și a procurorului în cursul urmăririi penale	487
3.3.3.1.2. Abținerea sau recuzarea procurorului care participă la proceduri ce se desfășoară în fața judecătorului sau a instanței	487
3.3.3.1.3. Abținerea sau recuzarea judecătorului de drepturi și libertăți, a judecătorului de cameră preliminară, a judecătorului care face parte din completul de judecată, a magistratului-asistent și a grefierului	488
3.3.3.2. Procedura	488
3.3.3.2.1. Procedura în cazul abținerii sau recuzării persoanei care efectuează cercetarea penală și a procurorului în cursul urmăririi penale.....	488
3.3.3.2.2. Procedura în cazul abținerii sau recuzării procurorului care participă la proceduri desfășurate în fața judecătorului sau a instanței.....	488
3.3.3.2.3. Procedura în cazul abținerii sau recuzării judecătorului, a unui membru al completului de judecată, a magistratului-asistent și a grefierului	489
3.3.3.3. Soluții	489
3.3.3.4. Căi de atac	490
3.4. Sancțiunea incompatibilității	490
4. Strămutarea.....	491
4.1. Noțiune	491
4.2. Temei.....	493
4.3. Modalitatea de rezolvare a strămutării	495
4.4. Procedura	496
4.5. Soluționarea cererii de strămutare	497
4.6. Strămutarea procedurii de cameră preliminară.....	499
5. Desemnarea altei instanțe pentru judecarea cauzei	499
Capitolul IV. Asistența juridică	501
1. Noțiunea de asistență juridică.....	501
2. Asistența juridică facultativă (alegerea avocatului).....	502

3. Asistența juridică obligatorie (de desemnarea avocatului din oficiu)	504
3.1. Asistența juridică obligatorie a suspectului sau inculpatului.....	504
3.2. Asistența juridică obligatorie a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente	507
3.3. Avocatul din oficiu	509
3.3.1. Modalitatea de desemnare	509
3.3.2. Cazurile în care avocatul ales poate fi înlocuit cu avocatul din oficiu	510
3.3.2.1. Lipsa nejustificată a avocatului ales	511
3.3.2.2. Neasigurarea substituirii	512
3.3.2.3. Refuzul nejustificat de a exercita apărarea	513
3.3.3. Durata desemnării avocatului din oficiu	514
3.3.4. Amânarea soluționării cauzei din motivul absenței avocatului ales	515
4. Drepturile avocatului suspectului sau inculpatului	516
5. Drepturile avocatului persoanei vătămate, părții civile și părții responsabile civilmente	518
6. Consultarea dosarului	519
7. Garantarea secretului profesional al avocatului	524
7.1. Condiții generale.....	524
7.2. Supravegherea tehnică a raportului dintre avocat și client	525
7.3. Percheziția domiciliului sau a sediului profesional al avocatului	529
7.4. Convorbirile și corespondența avocatului cu clientul său aflat în stare de deținere.....	531
7.5. Audierea avocatului în calitate de martor	531
8. Dreptul de a formula plângere, ca drept propriu al avocatului	534

TITLUL IV

PROBELE, MIJLOACELE DE PROBĂ ȘI PROCEDEELE PROBATORII

Capitolul I. Teoria generală a probei.....	536
1. Materia probelor	536
2. Legătura dintre probă și adevăr	538
3. Definiția probei.....	541
4. Importanța probei pentru procesul penal	544
5. Sisteme de probe.....	545
6. Distincția dintre probe și indicii temeinice.....	546
7. Obiectul probei în procesul penal	550
7.1. Conținut	550
7.2. Faptele și împrejurările ce trebuie dovedite.....	553
7.3. Faptele și împrejurările care nu trebuie dovedite (dispensa de probă)	555
7.4. Faptele și împrejurările care pot fi dovedite în procesul penal.....	557
7.5. Faptele și împrejurările care nu pot fi dovedite în procesul penal	558
8. Regula privind interzicerea probei din auzite (<i>hearsay rule</i>)	559
9. Condițiile probei	562
9.1. Pertinența sau relevanța probei	563
9.2. Utilitatea probei	564

9.3. Legalitatea probei	564
9.4. Liceitatea probei	566
9.5. Posibilitatea obținerii probei.....	566
10. Clasificarea probelor	567
11. Sarcina probei și punerea ei de acord cu principiul prezumției de nevinovăție	570
12. Administrarea și obținerea probelor	575
12.1. Principiile administrării probelor.....	577
12.2. Cadrul legal al administrării probelor.....	588
12.3. Excluderea probelor obținute în mod nelegal.....	589
12.3.1. Excluderea probelor principale.....	589
12.3.1.1. Condiții	589
12.3.1.2. Cazuri de excludere obligatorie	591
12.3.1.3. Sancționarea probelor obținute în mod nelegal	592
12.3.1.3.1. Excluderea probelor inadmisibile prin natura lor	593
12.3.1.3.2. Excluderea probelor inadmisibile din cauza condițiilor în care au fost obținute.....	594
12.3.1.3.3. Excluderea probelor inadmisibile din cauza condițiilor în care au fost administrate	595
12.3.2. Excluderea probelor derivate și doctrina „fructului pomului otrăvit” (<i>fruit of the poisonous tree</i>)	596
13. Aprecierea probelor	598
13.1. Noțiunea de apreciere a probelor.....	598
13.2. Libera apreciere și intima convingere a judecătorului.....	599
13.3. Standardul probei „dincolo de orice îndoială rezonabilă”	603
13.4. Valoarea probantă condiționată a unor mijloace de probă	606
14. Comunicarea probelor	607
Capitolul II. Mijloacele de probă și procedeele probatorii.....	609
1. Noțiunile de mijloc de probă și de procedeu probatoriu.....	609
2. Lista mijloacelor de probă prevăzute de lege	609
3. Declarațiile persoanelor.....	611
3.1. Reguli generale în materia audierii persoanelor	611
3.1.1. Categoriile de persoane care pot fi audiate în cursul procesului penal	611
3.1.2. Audierea prin interpret.....	612
3.1.3. Reguli privind ascultarea în cazuri speciale	613
3.1.3.1. Întreruperea audierii	613
3.1.3.2. Audierea persoanei aflate în detenție.....	614
3.2. Declarațiile părților și ale subiecților procesuali principali	614
3.2.1. Declarația suspectului sau inculpatului	614
3.2.1.1. Natura juridică	614
3.2.1.2. Clasificare.....	617
3.2.1.3. Procedura audierii suspectului sau inculpatului.....	618
3.2.1.3.1. Cadrul legal.....	618
3.2.1.3.2. Reguli generale.....	618

3.2.1.3.2.1. Enunțarea regulilor	618
3.2.1.3.2.2. Etapele audierii	618
3.2.1.3.2.2.1. Verificarea identității suspectului sau inculpatului... ..	618
3.2.1.3.2.2.2. Comunicarea calității procesuale și a drepturilor și obligațiilor.....	619
3.2.1.3.2.2.3. Expunerea liberă a faptei	621
3.2.1.3.2.2.4. Interogarea suspectului sau inculpatului.....	622
3.2.1.3.2.3. Drepturile suspectului sau inculpatului pe perioada audierii	623
3.2.1.3.3. Reguli speciale.....	624
3.2.1.3.4. Consemnarea declarațiilor	625
3.2.1.4. Fiabilitatea declarațiilor suspectului sau inculpatului.....	627
3.2.1.5. Valoarea probantă.....	628
3.2.2. Declarațiile persoanei vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente	632
3.2.2.1. Natura juridică	632
3.2.2.2. Obligații ale organelor judiciare	633
3.2.2.3. Procedura de obținere a declarațiilor	634
3.2.2.4. Reguli derogatorii de audiere a persoanei vătămate	635
3.2.2.5. Valoarea probantă	637
3.2.2.6. Modalități speciale de audiere a persoanei vătămate și a părții civile care beneficiază de protecție	637
3.3. Declarațiile martorilor	640
3.3.1. Calitatea de martor.....	641
3.3.1.1. Noțiuni	641
3.3.1.2. Capacitatea juridică testimonială	642
3.3.1.3. Îndatorirea de a fi martor	647
3.3.1.3.1. Caractere	647
3.3.1.3.2. Excepții	647
3.3.1.3.3. Conținut	649
3.3.1.4. Drepturile martorului	651
3.3.1.5. Martorul care beneficiază de dreptul la tăcere și neautoincriminare	652
3.3.2. Obiectul declarației martorului	656
3.3.3. Audierea martorului.....	656
3.3.3.1. Procedura de obținere a declarațiilor martorilor	656
3.3.3.2. Faza procesuală în care are loc audierea.....	657
3.3.3.3. Modul de audiere	657
3.3.3.3.1. Etapa prealabilă audierii	658
3.3.3.3.1.1. Stabilirea identității, informarea martorului cu privire la obiectul cauzei și verificarea relației martorului cu părțile și subiecții procesuali principali	658
3.3.3.3.1.2. Jurământul și declarația solemnă a martorului.....	660
3.3.3.3.1.3. Comunicarea drepturilor și obligațiilor martorului.....	661
3.3.3.3.2. Audierea propriu-zisă	662
3.3.3.3.2.1. Etapa expunerii libere	662

3.3.3.3.2.2. Etapa întrebărilor	662
3.3.3.4. Consemnarea declarațiilor	665
3.3.4. Valoarea probantă.....	665
3.3.5. Cazuri speciale de audiere a martorului.....	667
3.3.6. Protecția martorului	668
3.3.6.1. Regimul măsurilor de protecție prevăzute de legea specială	668
3.3.6.2. Regimul măsurilor de protecție prevăzute de Codul de procedură penală în vigoare.....	675
3.3.6.2.1. Categoriile de martori protejați.....	675
3.3.6.2.2. Noțiunea de martor amenințat	676
3.3.6.2.3. Noțiunea de martor vulnerabil.....	677
3.3.6.2.4. Măsurile de protecție care pot fi dispuse față de martorii protejați.....	677
3.3.6.2.5. Procedura de luare a măsurilor de protecție.....	679
3.3.6.2.5.1. Luarea măsurilor de protecție	679
3.3.6.2.5.2. Verificarea periodică a temeiurilor care au determinat luarea măsurilor de protecție	680
3.3.7. Reguli speciale de audiere a martorilor protejați.....	680
3.3.7.1. Protecția datelor de identificare ale martorului.....	681
3.3.7.2. Audierea martorului protejat prin intermediul mijloacelor audio-video	683
3.3.8. Valoarea probantă a declarațiilor martorului protejat.....	686
3.3.9. Martorul asistent.....	686
3.4. Procedeele probatorii auxiliare.....	687
3.4.1. Confruntarea	687
3.4.2. Videoconferința	688
4. Înscrierile	689
4.1. Noțiune	689
4.2. Categoriile de înscrieri.....	690
4.3. Procesul-verbal	690
4.3.1. Procesul-verbal încheiat în cadrul procesului penal	690
4.3.2. Procesul-verbal încheiat în afara procesului penal	691
4.3.3. Cuprinsul procesului-verbal	692
4.3.4. Sancțiunea neîndeplinirii condițiilor legale	693
4.4. Valoarea probantă a înscrierilor.....	693
5. Fotografiiile	693
6. Fotografierea și luarea amprentelor suspectului sau inculpatului ori ale altor persoane.....	694
7. Mijloacele materiale de probă	694
7.1. Noțiune	694
7.2. Categoriile	695
7.3. Valorificare.....	695
7.4. Valoarea probantă.....	696
8. Procedeele de descoperire și de ridicare a înscrierilor și a mijloacelor materiale de probă	696
8.1. Ridicarea de obiecte și înscrieri	696

8.1.1. Predarea obiectelor, a înscrisurilor sau a datelor informatice.....	697
8.1.2. Ridicarea silită de obiecte, înscrisuri sau date informatice.....	697
8.2. Percheziția	698
8.2.1. Noțiune	698
8.2.2. Clasificare	699
8.2.3. Percheziția domiciliară	700
8.2.3.1. Definiție	700
8.2.3.2. Condițiile în care se poate dispune percheziția domiciliară.....	700
8.2.3.3. Procedura de emitere a mandatului de percheziție domiciliară	702
8.2.3.3.1. Procedura în faza de urmărire penală	702
8.2.3.3.2. Procedura în faza de judecată	704
8.2.3.3.3. Critica reglementării	705
8.2.3.4. Mandatul de percheziție domiciliară.....	705
8.2.3.5. Efectuarea percheziției domiciliare	706
8.2.3.5.1. Procedura de efectuare.....	706
8.2.3.5.2. Identificarea și ridicarea obiectelor și înscrisurilor.....	710
8.2.3.5.3. Măsurile privind obiectele și înscrisurile ridicate.....	710
8.2.3.5.4. Conservarea sau valorificarea obiectelor ridicate.....	711
8.2.3.6. Reguli speciale privind efectuarea percheziției la o autoritate publică, instituție publică sau la o altă persoană juridică de drept public	711
8.2.3.7. Procesul-verbal de percheziție domiciliară.....	711
8.2.4. Percheziția corporală	712
8.2.4.1. Conținut	712
8.2.4.2. Condiții	713
8.2.4.3. Procedura de efectuare.....	713
8.2.4.4. Procesul-verbal de percheziție corporală.....	714
8.2.5. Percheziția unui vehicul.....	714
8.2.6. Percheziția informatică	715
8.2.6.1. Conținut	715
8.2.6.2. Etapele percheziției informatice	716
8.2.6.2.1. Obținerea sistemului informatic sau a suportului de stocare a datelor informatice.....	716
8.2.6.2.2. Emiterea mandatului de percheziție informatică în cadrul procedurii de autorizare	717
8.2.6.2.3. Punerea în executare a mandatului de percheziție informatică.....	719
8.2.6.2.4. Procesul-verbal de percheziție informatică.....	721
9. Cercetarea la fața locului	721
9.1. Noțiune	721
9.2. Procedura de efectuare.....	722
9.3. Procesul-verbal de cercetare la fața locului	722
10. Reconstituirea	723
10.1. Noțiune	723
10.2. Procedura de efectuare.....	724
10.3. Procesul-verbal de reconstituire	724

11. Identificarea persoanelor și a obiectelor	724
11.1. Scopul și obiectul măsurii.....	724
11.2. Modurile și competența de luare a măsurii.....	725
11.3. Procedura de identificare	725
11.4. Pluralitatea de identificări.....	727
12. Constatarea de specialitate.....	727
12.1. Noțiunea de constatare de specialitate.....	727
12.2. Delimitarea constatării, ca procedeu probatoriu, de recurgerea la o opinie de specialitate	728
12.3. Condițiile de admisibilitate a unei constatări de specialitate.....	729
12.4. Procedura de efectuare a constatării de specialitate.....	729
12.5. Incompatibilitatea specialistului	730
12.6. Raportul de constatare	731
12.6.1. Cuprinsul și natura juridică.....	731
12.6.2. Valoarea probantă.....	731
12.7. Refacerea sau completarea constatării de specialitate prin efectuarea unei expertize după finalizarea raportului de constatare	731
12.8. Constatarea și examinarea medico-legală.....	732
12.8.1. Noțiuni	732
12.8.2. Examinarea fizică și colectarea probelor biologice	733
12.8.2.1. Aspecte generale.....	733
12.8.2.2. Examinarea fizică	735
12.8.2.3. Colectarea de probe biologice	738
12.8.2.3.1. Proba ADN	738
12.8.2.3.2. Prelevarea probelor biologice în vederea stabilirii alcoolemiei sau a prezenței în organism a substanțelor psihoactive în cazul conducătorilor de vehicule	740
12.8.2.4. Regimul legii speciale	742
13. Expertiza.....	744
13.1. Noțiune	744
13.2. Caracter.....	745
13.2.1. Regula expertizei facultative	745
13.2.2. Excepția expertizelor obligatorii.....	745
13.2.2.1. Cazuri de expertiză medico-legală psihiatrică obligatorie.....	746
13.2.2.2. Alte cazuri de expertiză medico-legală obligatorie	748
13.2.2.2.1. Expertiza medico-legală pentru suspendarea urmăririi penale sau a judecării	748
13.2.2.2.2. Expertiza medico-legală pentru amânarea sau întreruperea executării pedepsei	748
13.2.2.2.3. Autopsia medico-legală	748
13.2.2.2.4. Autopsia medico-legală a fătului sau a nou-născutului.....	749
13.2.2.2.5. Expertiza toxicologică	749
13.2.2.3. Expertiza de specialitate pentru determinarea prejudiciului în cazul infracțiunilor de evaziune fiscală	749
13.3. Feluri.....	750
13.4. Calitatea procesuală de expert	751

13.4.1. Noțiuni	751
13.4.2. Condiții	751
13.4.2.1. Condiții generale.....	751
13.4.2.2. Condiții speciale	752
13.4.2.2.1. Calitatea de expert medico-legal.....	752
13.4.2.2.2. Calitatea de expert criminalist	753
13.4.2.2.3. Calitatea de expert tehnic.....	754
13.4.2.2.4. Calitatea de expert contabil.....	754
13.4.3. Formarea experților oficiali	755
13.4.3.1. Modurile de formare a experților oficiali	755
13.4.3.2. Instituțiile și laboratoarele specializate.....	755
13.4.3.3. Birourile locale de expertize	759
13.4.4. Poziția procesuală a expertului	761
13.4.5. Asemănări și deosebiri între expert și martor	762
13.5. Procedura	763
13.5.1. Efectuarea expertizei	763
13.5.1.1. Dispoziția	763
13.5.1.2. Numirea expertului	764
13.5.1.2.1. Sistemele de numire.....	764
13.5.1.2.2. Sistemul expertizei aparent necontradictorii.....	764
13.5.1.2.3. Sistemul expertizei contradictorii	766
13.5.1.3. Procedura de investire a expertului în vederea efectuării expertizei	768
13.5.1.3.1. Procedura la instituțiile specializate	768
13.5.1.3.2. Procedura la birourile locale de expertize.....	769
13.5.1.4. Lămuririle cerute la institutul de emisiune	771
13.5.1.5. Prezentarea scriptelor de comparație	771
13.5.1.6. Expertiza medico-legală	771
13.5.1.6.1. Expertiza medico-legală a persoanelor în viață	772
13.5.1.6.1.1. Aspecte comune.....	772
13.5.1.6.1.2. Feluri.....	772
13.5.1.6.2. Expertiza medico-legală pe cadavre	778
13.5.1.7. Exhumarea	779
13.5.1.8. Expertiza genetică judiciară.....	780
13.5.1.9. Incompatibilitatea expertului	782
13.5.1.10. Drepturile și obligațiile expertului	783
13.5.1.11. Înlocuirea expertului.....	783
13.5.1.12. Raportul de expertiză.....	784
13.5.1.13. Audierea expertului	785
13.5.2. Suplimentul de expertiză	786
13.5.3. Efectuarea unei noi expertize.....	786
13.6. Valoarea probantă a raportului de expertiză	787
Capitolul III. Metodele speciale de obținere a probelor.....	789
1. Considerații generale	789
2. Metodele speciale de supraveghere	790

---

3. Supravegherea tehnică.....	793
3.1. Condiții privind utilizarea metodelor de supraveghere tehnică în cadrul procesului penal.....	794
3.1.1. Condiții de fond.....	795
3.1.1.1. Suspiciunea rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave.....	795
3.1.1.2. Proportionalitatea.....	798
3.1.1.3. Subsidiaritatea.....	799
3.1.2. Condiții de formă.....	801
3.1.2.1. Existența unei urmăririi penale legal începute.....	801
3.1.2.2. Autorizarea.....	802
3.1.2.2.1. Autorizarea supravegherii tehnice de către judecătorul de drepturi și libertăți.....	802
3.1.2.2.2. Autorizarea supravegherii tehnice de către procuror.....	805
3.1.2.3. Durata mandatului de supraveghere tehnică.....	807
3.1.2.4. Autenticitatea.....	809
3.1.2.4.1. Semnătura electronică extinsă.....	809
3.1.2.4.2. Certificarea pentru autenticitate de către procuror.....	810
3.2. Înregistrările care pot fi efectuate fără autorizare.....	815
3.3. Punerea în executare a mandatului de supraveghere.....	816
3.4. Înțetarea supravegherii tehnice.....	818
3.5. Informarea persoanei supravegheate.....	819
3.6. Plângerea împotriva măsurilor de supraveghere tehnică.....	821
3.7. Conservarea materialelor rezultate din supravegherea tehnică.....	823
3.8. Utilizarea și în altă cauză penală a materialului probatoriu rezultat din supravegherea tehnică.....	824
4. Înregistrările obținute din activități specifice culegerii de informații.....	826
4.1. Aspecte generale.....	826
4.2. Condiții de legalitate.....	828
4.3. Procedura de autorizare.....	829
4.3.1. Autorizarea de către judecător.....	829
4.3.2. Autorizarea de către procuror.....	831
4.4. Punerea în executare a autorizării.....	832
4.5. Clasificarea datelor sau informațiilor rezultate.....	832
4.6. Plângerea împotriva activităților specifice culegerii de informații.....	832
5. Metodele speciale de cercetare.....	835
5.1. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane.....	836
5.2. Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale.....	839
5.3. Utilizarea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor.....	842
5.3.1. Noțiunea de investigație sub acoperire.....	842
5.3.2. Regimul legii speciale.....	845
5.3.3. Regimul Codului de procedură penală.....	846
5.3.3.1. Caracterul special al regimului probatoriu al investigației sub acoperire.....	846
5.3.3.2. Condițiile utilizării investigatorilor sub acoperire în cadrul procesului penal.....	846

5.3.3.3. Conținutul noțiunii de investigator sub acoperire.....	849
5.3.3.4. Procedura de autorizare	851
5.3.3.5. Prelungirea autorizării	853
5.3.3.6. Folosirea datelor sau informațiilor obținute.....	853
5.3.3.7. Protecția identității investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor	853
5.3.4. Legătura cu alte instituții	854
5.3.4.1. Interzicerea provocării	854
5.3.4.2. Interzicerea comiterii de infracțiuni.....	855
5.3.4.3. Audierea investigatorilor sub acoperire după regulile privind martorul protejat	857
5.3.5. Constituirea unei tehnici probatorii sub controlul exclusiv al procurorului	857
5.3.6. Critica reglementării	859
5.3.7. Recurgerea la colaboratori.....	860
5.4. Participarea autorizată la anumite activități.....	861
5.5. Livrarea supravegheată.....	863
5.6. Obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului	865
5.7. Obținerea de date privind situația financiară a unei persoane	866
6. Conservarea datelor informatice.....	867
7. Accesul la datele de localizare din sistemul informatic de monitorizare electronică.....	869

TITLUL V MĂSURILE PROCESUALE

Capitolul I. Măsurile preventive	872
1. Noțiuni generale privind măsurile procesuale	872
1.1. Definiție.....	872
1.2. Caracteristici	873
1.3. Clasificare.....	874
2. Noțiunea și categoriile de măsuri preventive.....	875
3. Trăsături comune	876
4. Clasificarea măsurilor procesuale preventive	889
4.1. Măsurile preventive restrictive de libertate	890
4.2. Măsurile preventive privative de libertate	892
5. Reținerea	894
5.1. Definiție.....	894
5.2. Distingerea față de alte măsuri	895
5.3. Condițiile de luare a măsurii.....	896
5.3.1. Condițiile de fond	896
5.3.2. Condițiile de formă	899
5.4. Motivele reținerii	902
5.5. Durata reținerii.....	903

5.6. Actul prin care se dispune reținerea	905
5.7. Sesizarea judecătorului de drepturi și libertăți, consecutivă reținerii	905
5.8. Reținerea în situații speciale	906
5.9. Procedura după luarea măsurii	907
5.10. Punerea în executare a măsurii reținerii	909
5.11. Plângerea împotriva măsurii reținerii	909
6. Controlul judiciar	910
6.1. Noțiuni	910
6.2. Condiții	911
6.3. Competența de luare a măsurii	912
6.4. Luarea măsurii controlului judiciar de către procuror	912
6.5. Calea de atac împotriva măsurii controlului judiciar dispuse de procuror	914
6.6. Luarea măsurii controlului judiciar de către judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată	916
6.7. Conținutul controlului judiciar	916
6.7.1. Controlul judiciar obligatoriu	917
6.7.2. Controlul judiciar facultativ	918
6.7.3. Obligațiile subsecvente ale organului judiciar care a dispus măsura	924
6.7.4. Modificarea conținutului controlului judiciar	925
6.8. Durata controlului judiciar	926
6.8.1. Durata în cursul urmăririi penale	926
6.8.2. Durata în procedura de cameră preliminară și de judecată	928
7. Controlul judiciar pe cauțiune	929
7.1. Condiții	929
7.2. Luarea măsurii controlului judiciar pe cauțiune	932
7.3. Conținutul cauțiunii	932
8. Arestul la domiciliu	933
8.1. Noțiuni	933
8.2. Natura juridică	934
8.3. Condiții	937
8.3.1. Condiții pozitive	937
8.3.2. Condițiile negative	942
8.4. Procedura luării măsurii	944
8.4.1. Luarea măsurii arestului la domiciliu de către judecătorul de drepturi și libertăți	944
8.4.2. Luarea măsurii arestului la domiciliu de către judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată	946
8.5. Conținutul măsurii arestului la domiciliu	946
8.6. Supravegherea respectării măsurii	953
8.7. Durata arestului la domiciliu	955
8.8. Luarea din nou a măsurii arestului la domiciliu în aceeași cauză	956
8.9. Importanța arestului la domiciliu pentru garantarea libertății persoanei	956
9. Arestarea preventivă	957
9.1. Noțiuni	957
9.2. Caractere	958

9.3. Deosebirea dintre arestarea preventivă și celelalte forme de arestare	960
9.4. Condițiile și cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive	961
9.4.1. Condițiile arestării preventive.....	961
9.4.2. Cazurile de arestare preventivă.....	963
9.5. Procedura de luare a măsurii arestării preventive	978
9.5.1. Arestarea inculpatului în cursul urmăririi penale	978
9.5.1.1. Considerații generale	978
9.5.1.2. Etapele procedurii de arestare.....	979
9.5.1.3. Soluționarea propunerii de arestare	984
9.5.1.3.1. Respingerea propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale.....	984
9.5.1.3.2. Admiterea propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale.....	984
9.5.1.4. Încunoștințarea despre arestarea preventivă și locul de deținere a inculpatului arestat preventiv	985
9.5.1.5. Luarea măsurilor de ocrotire în caz de arestare preventivă în cursul urmăririi penale	985
9.5.1.6. Emiterea mandatului de arestare preventivă în cursul urmăririi penale.....	989
9.5.1.7. Punerea în executare a mandatului de arestare preventivă emis în cursul urmăririi penale.....	989
9.5.1.7.1. Executarea mandatului de arestare când acesta a fost emis după ascultarea inculpatului (dacă a fost prezent la luarea măsurii)	990
9.5.1.7.2. Executarea mandatului de arestare emis în lipsa inculpatului	990
9.5.1.7.3. Negăsirea persoanei prevăzute în mandatul de arestare preventivă	991
9.5.1.8. Locul executării	992
9.5.2. Durata arestării inculpatului în cursul urmăririi penale	992
9.5.3. Prelungirea duratei arestării preventive	996
9.5.4. Procedura prelungirii arestării preventive.....	998
9.5.4.1. Competența judecătorului de drepturi și libertăți.....	998
9.5.4.2. Procedura în fața procurorului	999
9.5.4.3. Termenul de 5 zile de sesizare a instanței.....	1000
9.5.4.4. Procedura în fața judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul instanței competente	1002
9.5.4.5. Soluții.....	1003
9.5.4.5.1. Respingerea propunerii de prelungire a arestării preventive	1003
9.5.4.5.2. Admiterea propunerii de prelungire a arestării preventive ...	1003
9.5.5. Arestarea preventivă a inculpatului în procedura de cameră preliminară și în cursul judecății.....	1003
9.5.6. Durata maximă a arestării inculpatului în cursul judecății	1004
9.5.7. Rearestarea inculpatului.....	1005
9.6. Tratamentul medical sub pază permanentă.....	1006
9.7. Arestarea în situații speciale	1007

10. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune cu privire la măsurile preventive în cadrul procesului penal	1007
10.1. Cadrul general	1007
10.2. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale (art. 204 C. pr. pen.)	1008
10.3. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară (art. 205 C. pr. pen.)	1011
10.4. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul judecății (art. 206 C. pr. pen.)	1012
11. Verificarea măsurilor preventive	1013
11.1. Verificarea măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară	1013
11.2. Verificarea măsurilor preventive în cursul judecății	1015
12. Încetarea de drept a măsurilor preventive.....	1016
12.1. Cazurile de încetare de drept	1016
12.2. Procedura de constatare a încetării de drept a măsurilor preventive	1018
13. Revocarea măsurilor preventive	1019
13.1. Cazuri de revocare	1019
13.2. Efectele revocării măsurilor reținerii și arestării preventive.....	1020
13.3. Procedura de revocare a măsurii preventive.....	1021
13.3.1. Revocarea din oficiu	1021
13.3.2. Revocarea la cerere.....	1022
14. Înlocuirea măsurilor preventive.....	1023
14.1. Condițiile înlocuirii.....	1023
14.2. Procedura de înlocuire	1025
14.2.1. Înlocuirea din oficiu.....	1025
14.2.2. Înlocuirea la cerere	1026
14.2.3. Înlocuirea măsurii arestului la domiciliu sau a arestării preventive cu măsura controlului judiciar pe cauțiune.....	1026
15. Reguli speciale pentru minori.....	1028
Capitolul II. Măsurile de siguranță cu caracter medical	1031
1. Noțiuni	1031
2. Feluri.....	1031
3. Obligarea la tratament medical.....	1031
4. Internarea medicală	1032
5. Condiții de fond.....	1033
6. Procedura de luare a măsurilor de siguranță.....	1034
6.1. Procedura de luare a măsurii obligării la tratament medical	1034
6.1.1. Procedura de luare a măsurii în cursul urmăririi penale și al procedurii de cameră preliminară	1034
6.1.2. Procedura de luare a măsurii în cursul judecății.....	1035
6.1.3. Confirmarea ori, după caz, înlocuirea sau încetarea măsurii obligării provizorii la tratament medical	1036
6.1.4. Ridicarea măsurii obligării provizorii la tratament medical	1036
6.2. Procedura de luare a măsurii internării medicale provizorii.....	1036

6.2.1. Procedura în cursul urmăririi penale sau al procedurii de cameră preliminară.....	1037
6.2.2. Procedura în cursul judecății	1038
6.2.3. Confirmarea ori, după caz, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale provizorii	1038
6.2.4. Ridicarea măsurii internării medicale provizorii	1038
6.3. Durata măsurilor procesuale de siguranță.....	1038

Capitolul III. Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii.....	1040
1. Măsurile asigurătorii.....	1040
1.1. Noțiuni	1040
1.2. Bunurile asupra cărora se pot lua măsuri asigurătorii.....	1042
1.3. Bunurile asupra cărora nu se pot lua măsuri asigurătorii.....	1043
1.4. Condițiile de luare a măsurilor asigurătorii	1045
1.5. Luarea obligatorie a măsurilor asigurătorii.....	1046
1.6. Organele judiciare penale competente.....	1047
1.7. Procedura de luare	1047
1.8. Procedura de executare	1049
1.8.1. Sechestrul propriu-zis	1049
1.8.2. Procesul-verbal de sechestrul.....	1050
1.8.3. Inscricția ipotecară.....	1051
1.8.4. Poprirea.....	1052
1.9. Verificarea măsurilor asigurătorii.....	1052
1.10. Cazuri speciale de valorificare a bunurilor mobile sechestrate	1054
1.11. Procedura de valorificare a bunurilor mobile sechestrate în cursul urmăririi penale.....	1055
1.12. Procedura de valorificare a bunurilor mobile sechestrate în cursul procedurii de cameră preliminară și al judecății.....	1056
1.13. Contestarea măsurilor asigurătorii și a modului de aducere la îndeplinire a acestora	1057
1.13.1. Contestarea măsurilor asigurătorii luate de procuror și a modului de aducere la îndeplinire a acestora	1057
1.13.2. Contestarea măsurilor asigurătorii dispuse în procedura de cameră preliminară sau în cursul judecății și a modului de aducere la îndeplinire a acestora	1058
1.14. Contestarea modului de valorificare a bunurilor mobile sechestrate.....	1060
2. Restituirea lucrurilor.....	1060
2.1. Noțiuni	1060
2.2. Condiții	1061
3. Restabilirea situației anterioare.....	1061
3.1. Noțiuni	1061
3.2. Condiții	1062

TITLUL VI
ACTELE PROCESUALE ȘI PROCEDURALE COMUNE

Capitolul I. Noțiuni elementare	1063
1. Noțiunea de act de procedură în procesul penal	1063
2. Delimitarea față de actul de procedură civilă	1064
3. Actele procesuale.....	1067
4. Actele procedurale.....	1069
5. Documentele procedurale.....	1069
6. Semnificația distincției dintre actele procesuale și cele procedurale.....	1070
7. Condițiile de admisibilitate ale actelor de procedură	1070
7.1. O prezentare generală.....	1070
7.2. Condiții de fond.....	1071
7.3. Condiții de formă.....	1072
8. Clasificarea actelor de procedură	1075
Capitolul II. Categoriile de acte comune de procedură	1077
1. Cererea.....	1077
2. Citarea.....	1078
2.1. Noțiune	1078
2.2. Consecințe	1078
2.3. Formele citării	1079
2.3.1. Distincția dintre citare și chemarea unei persoane.....	1079
2.3.2. Realizarea citării.....	1079
2.3.3. Modurile de citare.....	1080
2.4. Procedura de citare	1082
2.4.1. Caracter.....	1082
2.4.2. Persoanele competente	1082
2.4.3. Citația scrisă	1083
2.4.3.1. Noțiune	1083
2.4.3.2. Conținut	1083
2.4.3.2.1. Chemarea.....	1083
2.4.3.2.2. Sancțiunea.....	1084
2.4.3.2.3. Comunicarea drepturilor procesuale.....	1085
2.4.3.3. Locul de citare	1085
2.4.3.4. Înmânarea citației	1092
2.4.3.4.1. Înmânarea citației persoanei citate.....	1092
2.4.3.4.2. Înmânarea citației altor persoane	1093
2.4.3.5. Imposibilitatea de a comunica citația	1094
2.4.3.6. Dovada de primire	1095
2.4.3.7. Procesul-verbal de predare, afișare sau transmitere electronică a citației	1095
2.4.3.8. Incidente privind citarea	1096
3. Mandatul de aducere.....	1096
3.1. Noțiune	1096
3.2. Persoanele față de care poate fi emis.....	1097

3.3. Condiții de emitere	1099
3.4. Procedura de emitere	1100
3.5. Executarea mandatului de aducere	1101
4. Comunicarea actelor de procedură	1103
4.1. Noțiuni	1103
4.2. Moduri de comunicare	1103
4.3. Procedura	1104
5. Accesul la bazele electronice de date	1104
6. Comisia rogatorie și delegarea	1105
6.1. Comisia rogatorie	1106
6.2. Delegarea	1106
6.3. Procedura	1107
Capitolul III. Modificarea actelor de procedură	1109
1. Modalități	1109
2. Modificări în acte procedurale	1109
3. Îndreptarea erorilor materiale	1109
3.1. Noțiuni	1109
3.2. Condiții	1110
3.3. Procedura	1112
4. Înlăturarea unor omisiuni vădite	1114
Capitolul IV. Termenele	1116
1. Noțiuni	1116
2. Reglementare	1116
2.1. Regula	1116
2.2. Excepția	1116
3. Modalități de determinare	1116
4. Rațiuni	1117
5. Clasificare	1118
5.1. Termenele substanțiale	1118
5.2. Termenele procedurale	1119
5.3. Deosebire între termenele substanțiale și cele procedurale	1123
6. Calcularea termenelor	1124
6.1. Calcularea termenelor substanțiale	1124
6.2. Calcularea termenelor procedurale	1124
7. Prorogarea termenelor	1125
8. Acte considerate ca făcute în termen	1126
9. Consecințele nerespectării termenelor	1127
Capitolul V. Cheltuielile judiciare	1129
1. Noțiuni	1129
2. Feluri	1129
3. Fundamentul juridic al obligației de a suporta cheltuielile judiciare	1130
4. Cheltuielile avansate de stat	1131

4.1. Plata cheltuielilor avansate de stat în caz de renunțare la urmărirea penală, condamnare, amânare a aplicării pedepsei sau renunțare la aplicarea pedepsei	1131
4.2. Plata cheltuielilor judiciare avansate de stat în cazul declarării apelului, a recursului în casație ori a contestației sau al introducerii oricărei alte cereri	1132
4.3. Plata cheltuielilor avansate de stat în caz de achitare	1133
4.4. Plata cheltuielilor judiciare avansate de stat în caz de încetare a procesului penal.....	1133
4.5. Plata cheltuielilor avansate de stat în caz de continuare a procesului penal	1134
4.6. Plata cheltuielilor avansate de stat în faza de urmărire penală, în caz de clasare și de respingere a unei plângeri formulate împotriva actelor și măsurilor de urmărire penală	1134
4.7. Suportarea de către mai multe părți sau persoane vătămate a cheltuielilor avansate de stat.....	1135
4.8. Plata cheltuielilor avansate de stat în caz de restituire a cauzei la procuror	1135
5. Cheltuielile făcute de părți.....	1135
5.1. Plata cheltuielilor făcute de părți în caz de condamnare, renunțare la urmărirea penală, renunțare la aplicarea pedepsei sau amânare a aplicării pedepsei și de admitere a acțiunii civile	1135
5.2. Plata cheltuielilor judiciare în caz de renunțare la pretențiile civile, tranzacție, mediere și recunoaștere a pretențiilor civile.....	1135
5.3. Plata cheltuielilor făcute de părți în caz de achitare sau de respingere a acțiunii civile	1136
5.4. Plata cheltuielilor făcute de părți în celelalte cazuri.....	1136
6. Sumele convenite martorului, expertului și interpretului	1136
7. Procedura de stabilire a cheltuielilor judiciare	1137
7.1. Dispoziția.....	1137
7.2. Executarea	1137
Capitolul VI. Sancțiunile procesuale	1138
1. Noțiune	1138
2. Feluri.....	1138
3. Inexistența.....	1139
4. Decăderea	1139
5. Inadmisibilitatea	1141
6. Nulitatea	1142
6.1. Noțiune	1142
6.2. Domeniul de aplicare.....	1143
6.3. Concepția legiuitorului cu privire la nulitate	1145
6.3.1. Sisteme de reglementare.....	1145
6.3.2. Reglementarea actuală.....	1145
6.4. Condiții generale	1147

6.4.1. Să existe o încălcare a dispozițiilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal	1148
6.4.2. Să se producă o vătămare procesuală	1148
6.4.3. Vătămarea să nu poată fi remediată altfel decât prin desființarea actului	1149
6.5. Clasificare	1149
6.5.1. Nulitățile exprese	1149
6.5.2. Nulitățile virtuale	1149
6.5.3. Nulitățile absolute	1150
6.5.3.1. Noțiuni	1150
6.5.3.2. Trăsături	1150
6.5.3.3. Cazuri de nulități absolute	1152
6.5.4. Nulitățile relative	1158
6.5.4.1. Noțiuni	1158
6.5.4.2. Trăsături	1158
6.5.4.3. Exigența vătămării procesuale	1161
6.5.4.4. Cazul special al nulităților relative de interes public	1162
6.6. Acțiunea în constatarea nulității	1165
6.7. Efectele constatării nulității	1166
6.8. Necesitatea unei reforme	1169
7. Amenda judiciară	1169
7.1. Noțiuni	1169
7.2. Cazuri	1170
7.3. Procedura privitoare la amenda judiciară	1178
7.3.1. Aplicarea amenzii	1178
7.3.2. Anularea sau reducerea amenzii	1178
7.4. Punerea în executare a amenzii	1179
Bibliografie	1181
Index	1231

CUVÂNT-ÎNAINTE LA PRIMA EDIȚIE

Anul în care acest manual de procedură penală vede lumina tiparului este situat la 5 decenii față de anul intrării în vigoare a vechilor coduri penal și de procedură penală ale României și la 5 ani față de anul intrării în vigoare a noii legislații penale. Dacă am transforma această coincidență ce gravitează ritmic în jurul cifrei „5” într-o figură de stil, cum ar fi „metafora jumătății”, am putea spune că autorul acestui manual și-a împlinit jumătatea sa de har, de respect și de datorie față de norma procesuală penală: a preluat-o cu exactitate de la legiuitor, a clarificat-o într-o manieră critică și lucidă, a dezvățat-o de meteahna ambiguității, i-a descoperit valențele interpretative, i-a identificat zonele vulnerabile și disfuncționale, după cum, în egală măsură, i-a identificat și i-a pus în valoare dimensiunile inspiraționale pentru alți teoreticieni și practicieni.

Dacă autorul și-a împlinit, cu rigurozitate și măiestrie, jumătatea sa, de cealaltă jumătate a misiunii gnostice și aplicative în raport cu norma procesuală penală urmează a se ocupa cititorii cărora le este destinată această lucrare de specialitate: studenți – prin motivația lor de a cunoaște și aprofunda procedura penală; teoreticieni – prin oglindirea ori confruntarea propriilor teoretizări ale normei procesuale penale cu tezele și ipotezele incluse de autor în prezentul manual; practicieni (organe judiciare și extrajudiciare implicate în procesul penal) – prin utilizarea mai confortabilă a instrumentelor procedurii penale în propriile lor profesii, în condiții de mai mare „securitate aplicativă” a normei.

Într-o lume în continuă mișcare, în care viteza pare a fi o virtute mai mare decât însăși direcția de mers, schimbarea repetată a normelor juridice pare a fi, la rândul său, o veritabilă cursă de atletism. Astfel, ne confruntăm tot mai frecvent cu câte o nouă ordine socială, care fie fură statul, fie iese din pluton, în timp ce noua ordine de drept pierde sincronul și se surprinde alergând în urma ordinii sociale, pe care este obligată să o ajungă și să o susțină.

Dat fiind acest ecart dintre noua ordine socială și noua ordine de drept, suntem forțați să asistăm la paradoxuri precum: completuri de judecători inadecvate, care relevă cum norma internă de organizare poate să ia nestingherită locul normei de competență; texte organice al căror control constituțional *a priori* se dovedește superficial încă din prima zi de aplicare; texte declarate neconstituționale, dar lăsate aplicabile și producătoare de efecte, în ciuda reparațiilor ce li se aduc *a posteriori*; ignorări de termene procedurale neînsoțite de decăderi din drepturi ori anulări de acte; acorduri formale de recunoaștere a vinovăției, însoțite de neasumarea faptică ulterioară a consecințelor execuțional penale; imersiuni ale puterii executive în puterea legislativă, prin intervenții anarhice, neinspirate ori netemporizate; protocoale secrete care vulnerabilizează puterea judecătorească; mutații genetice în axul actului de justiție, astfel încât acesta pare că gravitează adesea mai degrabă în jurul calității sociale a persoanei, decât în jurul principiului de drept al normei obiective; asimilări masive de texte europene în reformarea sistemului sancționator penal neînsoțite de interesul pentru sustenabilitate, în sensul modernizării reale a sistemului penitenciar ori al dezvoltării strategice a sistemului de probațiune ce administrează sancțiunile alternative.

În această cursă atletică, în care noua ordine de drept aleargă să ajungă din urmă noua ordine socială, actualul manual de procedură penală al profesorului Gheorghiu Mateuț poate fi privit și ca un „tratat de pace” între cele două ordini fundamentale, precum și ca o șansă de sincronizare a acestora. Așa cum autorul ne-a obișnuit, prin magistrarele sale lucrări de specialitate anterioare, prezenta lucrare este atât un semnal de alarmă că metamorfozele repetate ale normei de procedură penală riscă să perturbe fondul acesteia, cât și o pledoarie pentru natura indestructibilă a acestor principii de procedură penală, apte să mențină o logică estetică și valabilă a procesului penal.

TITLUL I CARACTERIZARE GENERALĂ A PROCEDURII PENALE

CAPITOLUL I NOȚIUNI INTRODUCTIVE

1. Noțiunea de procedură penală

1.1. Definiție

1. Procedura penală aparține dreptului public intern, deoarece vizează realizarea justiției penale și exercițiul dreptului de a pedepsi al statului¹. Ea cuprinde, în principal, ansamblul normelor juridice ce reglementează „desfășurarea procesului penal”² sau după care se conduce procesul penal³. În acest fel, procedura penală are un conținut complex, întrucât include, practic, toate regulile care guvernează organizarea, derularea și finalizarea procesului penal⁴, respectiv pe cele referitoare la constatarea infracțiunilor, la identificarea, prinderea, urmărirea și judecata persoanelor cu privire la care există presupunerea că le-au comis, inclusiv regulile privind executarea pedepselor și a celorlalte măsuri penale, precum și totalitatea formelor ce determină organizarea, competența și procedeele juridice utilizate de organele judiciare penale⁵. În esență, ea este știința care ne arată calea de urmat într-un proces penal⁶.

---

¹ Pe de o parte, autoritățile judiciare care realizează activitatea de trageră la răspundere penală a infractorilor prin aplicarea constrângerii de stat, în interesul societății, sunt autorități publice, iar, pe de altă parte, normele de procedură care reglementează înfăptuirea justiției în materie penală, ca una dintre puterile ce se exercită în stat, sunt, de regulă, de ordine publică. În doctrină (Tr. Pop, *Drept procesual penal*, vol. I, *Partea introductivă*, Tipografia Națională S.A. Cluj, 1946, pp. 11-12), s-a subliniat că apartenența procedurii penale la dreptul public decurge din faptul că în procesul penal se statuează întotdeauna pentru ocrotirea interesului public, chiar și în cazul infracțiunilor de mică importanță, iar statul are monopolul exclusiv al justiției penale.

² În doctrina străină s-a subliniat că limitarea obiectului procedurii penale la „desfășurarea procesului penal” (s.n.) este necorespunzătoare, deoarece studiul procesului penal comportă două aspecte: acela al elementelor necesare realizării sale și acela al derulării sale ulterioare (J. Pradel, *Procédure pénale*, 12e éd., Ed. Cujas, Paris, 2004, p. 9).

³ A se vedea Tr. Pop, *op. cit.*, vol. I, pp. 5-6 (s-a considerat că procedura penală corespunde conținutului funcției sale, deoarece cuprinde „normele de procedură la aplicarea normelor dreptului penal”, care reglementează ce organe, cu ce atribuții, prin ce acte și în ce forme îndeplinesc activitățile necesare).

⁴ A se vedea G. Ștefăni, G. Levasseur, B. Boulloc, *Procédure pénale*, 29e éd., Ed. Dalloz, Paris, 2024, pp. 1-2 (s-a subliniat că delinquentul nu suportă o pedeapsă decât atunci când este condamnat de autoritatea judiciară și nu poate fi condamnat decât după ce a fost judecat de către instanțele instituite în acest scop, iar reacția societății nu este una instinctivă sau arbitrară, ci este reglementată, fiind esențialmente judiciară).

⁵ Acest conținut demonstrează caracterul vast și diversificat al materiei, ceea ce explică toată dificultatea înțelegerii ei. El ne arată că materia procedurii penale nu înglobează doar regulile aplicabile judecății, ci și pe cele aplicabile în amonte procesului penal și în fazele ulterioare.

⁶ I. Tanoviceanu, *Curs de procedură penală*, Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate Anonimă, București, 1913, p. 1.

Pe lângă procesul penal însă, așa cum precizează însuși art. 1 alin. (1) C. pr. pen. în vigoare, normele de procedură penală reglementează desfășurarea „și a altor proceduri judiciare”¹, dacă au legătură cu o „cauză penală”². Considerăm că referirea la „cauza penală” are în vedere obiectul principal al procedurii penale, care îl reprezintă procesul penal de fond, mai exact, substanța acestuia, litigiul de drept penal material născut din săvârșirea unei infracțiuni, ce scoate în evidență legătura procedurii penale cu dreptul penal material, care, în raport cu procedura penală, nu este decât un drept potențial, deoarece nu poate fi concretizat fără o procedură penală, adică fără să existe anumite forme de punere în aplicare³, substanța dreptului fiind, în mod logic, anterioară procedurii.

Definirea procedurii penale în raport cu normele juridice care o alcătuiesc permite stabilirea unor caracteristici care o particularizează față de alte materii. Astfel, este evident **formalismul** pe care se întemeiază, care trebuie să constituie o garanție pentru legalitate și să imprime o anumită solemnitate procesului penal, întrucât numai prin intermediul regulilor poate fi realizată punerea în valoare a dreptului penal. Ea ne arată pur și simplu care sunt condițiile formale în care se aplică dispozițiile dreptului material. Din această perspectivă, se poate considera că procedura penală aparține dreptului penal *lato sensu*, constituind latura formală a acestuia⁴.

Dreptul penal nu se poate aplica decât după normele de procedură penală, care sunt dinainte stabilite de lege. De aceea, normele de procedură penală trebuie să aibă **prioritate** în raport cu normele de drept penal material⁵. În același timp, se poate considera că ele **derivă** din existența dreptului penal, deoarece sunt necesare doar pentru aplicarea acestuia, iar procedura penală nu poate fi concepută fără premisa unui drept penal care îi formează domeniul de aplicare⁶.

Totodată, procedura penală se bazează pe surse care astăzi sunt extrem de **diverse** și este foarte **dinamică**, sub influența schimbului de idei, a creșterii criminalității, îndeosebi a criminalității grave, dar și a multiplelor reglementări internaționale privind drepturile omului și a jurisprudențelor aferente⁷. În mod evident, ea formează o parte a **dreptului pozitiv**⁸, deoarece conține reguli impuse organelor judiciare penale spre aplicare și garantate de stat prin intervenirea sancțiunilor procesuale prevăzute de lege. Aceste **reguli**

¹ În limbajul juridic, prin sintagma „procedură judiciară” se înțelege maniera de a face (formalitățile care trebuie îndeplinite) pentru a atinge un anumit rezultat în fața unui organ judiciar.

² Noțiunea de „cauză penală” evocă însăși ideea de proces penal, în sensul de manieră de a organiza reacția socială la un fapt infracțional.

³ Din acest punct de vedere, se poate considera că procedura penală cuprinde, în esență, normele juridice care stabilesc cum trebuie să se procedeze la aplicarea dreptului penal material, iar procesul penal este legătura necesară și linia inevitabilă de unire între infracțiune și sancțiune (a se vedea J. Pradel, *op. cit.*, p. 12).

⁴ În acest sens, a se vedea Tr. Pop, *op. cit.*, vol. I, p. 1 (s-a arătat că dreptul penal formal sau procedura penală este a doua ramură autonomă a dreptului penal *lato sensu*, prima ramură fiind dreptul penal material sau substanțial, iar a treia – dreptul penal penitenciar sau dreptul penal executiv).

⁵ V. Dongoroz, *Explicații introductive*, în V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai, N. Ilescu, R.M. Stănoiu, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român*, vol. I, *Partea generală*, Ed. Academiei, București, 1975, pp. 7-9.

⁶ *Ibidem*.

⁷ A se vedea: J. Lasserre Capdeville, *L'année de droit pénal et de procédure pénale 2012*, Lamy, Wolters Kluwer, Paris, 2013, p. 13 și urm.; R. Merle, A. Vitu, *Traité de droit criminel. Procédure pénale*, Ed. Cujas, Paris, 1979, p. 11; M. Delmas-Marty, *Procédures pénales d'Europe*, PUF, Paris, 1995, p. 69; S. Coughlan, *Criminal procedure*, 3rd ed., Irvin Law, Ontario, 2016, pp. 7-33.

⁸ Dreptul pozitiv este acel drept care emană de la organele legiuitoare ale statului.

se doresc a fi cât mai **simple** și **clare**, pentru a putea fi înțelese și aplicate în mod corect și în concordanță cu principiile, deoarece în procesul penal eroarea judiciară poate avea consecințe dintre cele mai grave.

1.2. Importanța procedurii penale

2. Procedura penală este materia cea mai cunoscută și cea mai mediatizată, aflându-se în inima marilor dezbateri ale societății care agită țara noastră. În același timp, prezintă o importanță capitală din perspectiva obiectivelor urmărite prin realizarea obiectului său, care o face mereu actuală, fiind în continuă reînnoire, atât în spiritul, cât și în filosofia sa, sub influența crescândă a instrumentelor internaționale de protecție a drepturilor omului, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, a celei a Curții de Justiție a Uniunii Europene și, în mod particular, a celei a Curții Constituționale¹.

Necesitatea unei proceduri în materie penală este indiscutabilă, deoarece ea trebuie să garanteze celeritatea justiției penale, ca deziderat esențial pentru realizarea finalității procesului penal, evident, în limitele unei durate rezonabile, să ofere justiției posibilitatea de a afla adevărul real (obiectiv), iar nu pe cel formal (judiciar), pentru a se realiza o judecată corespunzătoare, să asigure organizarea unui proces penal echilibrat, cu respectarea egalității între părți, și să permită evitarea, pe cât posibil, a erorilor judiciare.

Practic, se impun trei exigențe în fața unei proceduri penale pentru a fi eficientă și, în același timp, protectoare a drepturilor și libertăților persoanei, și anume: **o protecție de natură legislativă**, în lumina angajamentelor noastre europene și internaționale, dar și a normelor constituționale; **un regim de probe**, care să garanteze fiabilitatea procesului penal și respectarea demnității umane; **o organizare judiciară**, care să permită, în toate stadiile procedurii, garantarea independenței organelor procesului penal, atât a unora față de altele, cât și în raport cu organe din afara instituțiilor judiciare².

Din această triplă exigență decurge o certă complexitate a procedurii penale, în care nu trebuie să se vadă un obstacol în calea stabilirii adevărului, ci preocuparea ca, în fiecare etapă a procesului penal, dosarul care se elaborează împotriva unei persoane să fie supus constant îndoielii celor care au sarcina de a se ocupa de el, în pofida părerilor anterioare care au fost exprimate asupra cauzei. Dubiul actorilor procesului penal este cea mai bună garanție, în practică, pentru o bună justiție, la fel ca separarea funcțiilor judiciare³.

Procedura penală prezintă un mare interes pentru societatea lezată prin infracțiune, dar și pentru persoana calificată pe drept sau pe nedrept ca fiind participant, deoarece, dacă ea trebuie să permită urmărirea și judecarea culpabililor, trebuie să împiedice, în același timp, ca un nevinovat să fie urmărit și condamnat în mod injust. În doctrină⁴, s-a arătat că doar un profan ar putea crede că procedura penală este un ansamblu de formalități inutile, un mijloc de șicane sau o materie care favorizează reaua-credință.

---

¹ În Franța, importanța procedurii penale în raport cu procedura civilă a fost consacrată de Constituția din 4 octombrie 1958 în art. 34, care dispune că numai legea votată de parlament fixează regulile privitoare la procedura penală.

² A se vedea S. Guinchard, J. Buisson, *Procédure pénale*, Ed. Litec, Paris, 2000, p. 4.

³ *Ibidem*.

⁴ A se vedea: J. Pradel, *op. cit.*, p. 12; G. Stefani, G. Levasseur, B. Bouloc, *op. cit.*, 2024, pp. 2-3.